

Lidija Savova—Milka Marinova: Kratka bálgarska gramatika za studenti — žuždenci. Sofija, Nauka i izkustvo 1962. 137 s.

Podobně jako u nás, i v Bulharsku studuje na vysokých školách čím dál více cizinců z nej-různějších zemí. Je třeba, aby se naučili bulharštině přímou metodou a aby jejich jazykové poznatky byly co nejsystematičtější. Za tímto účelem vyšla v Sofii publikace, která podává stručný přehled bulharské gramatiky. Je určena pro zahraniční studenty sofijské university a mohou jí užívat i jiní příslušníci cizích národností, kteří chtějí proniknout do systému bulharské mluvnice.

Autorky této příručky stály před těžkým úkolem — podat přehled bulharské gramatiky příslušníkům nejrůznějších, zpravidla nepřibuzných národů. S příručkami podobného charakteru nejsou dosud v Bulharsku příliš velké zkušenosti, proto vnitřní struktura práce připomíná osvědčené gramatiky pro domácí studenty. Některé partie jsou zpracovány důkladněji, jiné zestručněny. Zejména jsou odstraněny definice gramatických kategorií a poučení o řadě výjimek, s čímž lze jen souhlasit. I fonetika a zejména tvoření slov jsou správně probrány jen v nejnnutnější míře. Nebylo však po našem soudu dostatečně uváženo, že partie o přízvuku, který je v bulharštině volný, pohyblivý a v mnoha případech odlišný od ruského (srv. Родина, чужбина, свобода apod.), je nutno cizincům vysvětlit důkladně.

Těžšíste výkladu spočívá v morfologii. Podle našeho názoru je věnováno zbytečně mnoho místa detailům u podstatných a přídavných jmen (zkratková slova, tvoření přípon atd.). Rovněž poučení o některých zájmenech by bylo možno omezit, avšak sloveso a neohebná slova by bylo třeba probrat důkladněji. Užití řady slovesných tvarů se totiž nekryje se zdánlivě ekvalentními tvary západoevropských jazyků, které většina cizinců ovládá (platí to především pro *mínalo nesvršeno vreme, mínalo predvaritelno vreme, bádeše vreme v minaloto* a zejména *preizkazno naklonenie*). Právě pro zdánlivou podobnost mnoho cizinců v tvarech a užití slovesa chybuje. Např. autor této recenze měl příležitost sledovat, jak se několik osob s mateřským jazykem francouzským učilo bulharsky. Nejvíce potíží jim dělalo pochopení významu slovesných tvarů a z těch pak imperfektum a způsob nepřímé výpovědi. — Poučení o slovesném vidu na 3 1/2 stránkách je nedostatečné i pro cizince slovanské národnosti, natož pak národů vzdálenějších. Významový rozdíl mezi aoristem a imperfektem není v příručce vůbec vysvětlen. Popis užití imperfekta je nevystižný a většina zvolených příkladů je netypických. Škoda, že se autorky nepoučily ze způsobu podání v gramatikách, na jejichž podobě se podílel prof. L. Andrejčín. Celý systém tvarů tzv. „způsobu nepřímé výpovědi“ je probrán na 2 1/2 stránkách, přičemž je všeobecně známo, že kromě bulharštiny a turečtiny žádný jazyk tuto kategorii nevyjadřuje. Podobných nedostatků ve výkladu slovesa by bylo možno jmenovat více. — Bulharské předložky, aspoň ty z nich, které se nejvíce užívají, je též třeba zpracovat dost důkladně, vzhledem k tomu, že se jimi vyjadřují pádové vztahy. Totéž platí o spojkách; místo velkého počtu příkladů na běžné spojky slučovací a odporovací, v jejichž užívání i Bulhaři jsou dost nejednotní, by bylo třeba věnovat víc místa hypotaxi, která se řídí poměrně přesnými pravidly a dá cizincům dost práce. Bulharští filologové tvrdí: „Každého bulharsky mluvícího cizince lze bezpečně poznat podle toho, jak užívá slovesných časů a jak připojuje myšlenky prostřednictvím vedlejších vět.“ — Na obranu autorek je ovšem třeba říci, že některé partie nemohou být rozvedeny vzhledem k malému rozsahu jejich příručky.

Ze syntaxe stačilo podle našeho názoru probrat (kromě užívání spojek, připojeného k morfologii) základní větné členy a zejména zásady bulharského slovosledu. Ostatní partie jsou důležité zpravidla jen pro studenty filologie. — Příklady pro ilustraci jeví jsou správně vybrány většinou z děl žijících autorů, jen ojediněle se objeví doklad z Vazova či Jovkova. Podobný postup by měl být dodržen i v jiných bulharských gramatikách, kde jsou nezdídka uváděny archaické doklady.

Vzhledem k velkému počtu zahraničních studentů na bulharských vysokých školách je pravděpodobné, že tato příručka se dočká dalších vydání. I Češi jí mohou použít k studiu bulharštiny. Přejeme bulharským přátelům, aby svých zkušeností s výukou cizinců využili jak k dalším podobným mluvnici, tak k teoretickému propracování některých gramatických partií svého jazyka.

Vladimír Šaur.

Hana Kučerová: Česko-finské rozhovory. Praha, St. pedagog. nakl., 1962, 343 stran.

Mezi našimi jazykovými příručkami jsme dlouho postrádali učebnici finštiny. Teprve u příležitosti VIII. světového festivalu mládeže v Helsinkách se dostala našim čtenářům do rukou tato kniha, která obsahuje nejběžnější jazykové rozhovory pro praktickou potřebu se stručným přehledem finské gramatiky. Kniha Hany Kučerové je velmi pečlivě uspořádána. V uvážlivém tematickém výběru jsou tu zachycena téměř všechna hlavní odvětví běžné denní praxe (obchod, cestování, společenský styk, doprava, sport, kultura, politika atd.) a kromě toho zde nalezneme

i přehledné výklady o finské fonetice a tvarosloví a česko-finský i finsko-český slovníček základních obecných slov.

Příručka se dobře studuje; rozhovorová témata jsou vhodně volena a rovněž gramatická část je pěkně přehledná a urovnaná. Snaha o úsporný stručný výklad přivedla autorku ovšem i k některým omylům, jichž se mohla při troše pozornosti uvarovat. Tak např. v části o střídání stupňů kmenových samohlásek nelze paušálně tvrdit, že *k* v silném stupni v slabém vypadává, když víme, že po *l*, *r*, *h* a před zavřeným *e* se mění v *j* (kupř. *kurki* — *kurjen*) a mezi dvěma *u* či *y* se mění ve *v* (*puku* — *puvun*, *kyky* — *kyvyn*). Chybí tu rovněž časté střídání *s* a *d* (*vesi* — *veden*, *käsi* — *käden*) i *d* v silném stupni a *t* v slabém (*ahde* — *ahteen*). Málo jasný a srozumitelný je též autorčin výklad finských pádů, který se příliš váže na naši mluvnici, ačkoliv většina finských pádů se tvoří pomocí specifických sufixů, typické zvláštnosti ugrofinských jazyků, o nichž se v knize Hany Kučerové vcelku nic podstatného nedozvídáme, ačkoliv jde o jev, který musí českému čtenáři bez předchozího vysvětlení nutně působit značné obtíže. Z drobností třeba vytknout některé desorientující překlady a chyby, jako nesprávné dvojhlásky *yo* a *oy* namísto správných *yö* a *öy* v přehledu dvojhlásek na str. 14 anebo přehozená 2. a 3. os. množného čísla přítomného času sloves *puhua* a *lähteä* na str. 57.

Přes tyto výtky se domnívám, že v knize Hany Kučerové získáváme vcelku hodnotnou a užitečnou příručku finštiny, jež nám až dosud chyběla a která snad podnítlí hlubší zájem o studium těžkého avšak zajímavého jazyka tohoto vzdáleného severského národa.

Richard Pražák